

PM angående utvidgat uppdrag som särskild företrädare för barn

**Att ta till vara barnets rätt vid åtgärder som rör
verkställighet av skadestånd och ansökan om
brottsskadeersättning**

16 februari 2023

Nya regler angående särskild företrädare för barn

När en förundersökning har inletts eller återupptagits i fråga om ett brott som kan leda till fängelse och har begåtts mot någon som är under 18 år, ska en särskild företrädare förordnas för barnet om en vårdnadshavare kan misstänkas för brottet eller det kan befaras att en vårdnadshavare på grund av sitt förhållande till den som kan misstänkas för brottet inte kommer att ta till vara barnets rätt.

Nya regler angående särskild företrädare för barn började gälla den 1 juli 2021.

Ändringen i 3 § lag (1999:997) om särskild företrädare för barn innebär att uppdraget som särskild företrädare nu även omfattar att ta till vara barnets rätt vid åtgärder som rör verkställighet av skadestånd och ansökan om brottsskadeersättning.

Enligt 4 § förordning (1999:998) om särskild företrädare för barn ska ersättning för åtgärder som rör verkställighet av skadestånd och ansökan om brottsskadeersättning begäras senast inom ett år från det att domen eller det slutliga beslutet fick laga kraft eller, om allmänt åtal inte har väckts, från det att förundersökningen lades ned eller beslut fattades i åtalsfrågan.

Utgångspunkter för utförande av uppdraget

Hur advokatuppdrag i allmänhet ska utföras vilar på etablerade etiska grundprinciper – advokatens kärnvärden. Dessa är oberoende, lojalitet, tystnadsplikt och ett krav på frihet från intressekonflikter.

Av 8 kap. 4 § rättegångsbalken och 34 § stadgarna för Sveriges advokatsamfund framgår att en advokat i sin verksamhet redbart och nitiskt ska utföra de uppdrag som anförtrotts advokaten och iakttä god advokatsed. I avsnitt 1 av Vägledande regler om god advokatsed uttrycks att en advokats främsta plikt är att visa trohet och lojalitet mot klienten.

Till särskild företrädare får en advokat, en biträdande jurist på advokatbyrå eller någon annan förordnas. Endast den som på grund av sina kunskaper, erfarenheter och personliga egenskaper är särskilt lämplig får förordnas för uppdraget.

Företrädarens agerande under uppdraget ska enligt förarbetena till lagstiftningen styras av vad som kan anses vara bäst för barnet (se prop. 1998/99:133 s. 30 f. och 43 f.). Det innebär att barnets inställning så långt som möjligt ska klarläggas och beaktas när åtgärder vidtas, men betyder inte att barnets instruktioner alltid ska följas. Företrädaren

ska avgöra vad som är bäst för barnet utifrån ett allsidigt perspektiv, fatta beslut i enlighet med detta, och efter bästa förmåga visa barnet trohet och lojalitet.¹

Mer om utgångspunkterna för uppdraget som särskild företrädare för barn finns i ett särskilt avsnitt i Advokatsamfundets [PM angående svaga och utsatta klienter](#).

Problem sedan lagändringen

Utvidgningen av uppdraget genom de nya reglerna som infördes 2021 har lett till betydande tillämpningsproblem för advokater. Tyvärr innehåller varken författningstexten eller förarbetena några tydliga ramar för hur det utvidgade uppdraget ska utföras. I mars 2022 skickade Advokatsamfundet ett [brev](#) till inblandade aktörer² med anledning av problemen, och i juni skickades kompletterande frågor till vissa av dessa aktörer. Med utgångspunkt i de kontakter som Advokatsamfundet har haft med inblandade aktörer och de problem som advokater uppmärksammat, har Advokatsamfundet tagit fram ett flödesschema som ett stöd för advokater vid utförande av uppdraget. Flödesschemat utgör inte en fullständig vägledning för det utvidgade uppdraget, utan måste tillämpas med försiktighet eftersom att det råder stora oklarheter kring vilka åtgärder uppdraget omfattar.

För närmare vägledning kring etiska frågor som uppstår vid uppdragets utförande går det bra kontakta Advokatsamfundets kansli.³

Till denna PM har en sammanställning av inkomna svar på Advokatsamfundets kompletterande frågor bifogats.

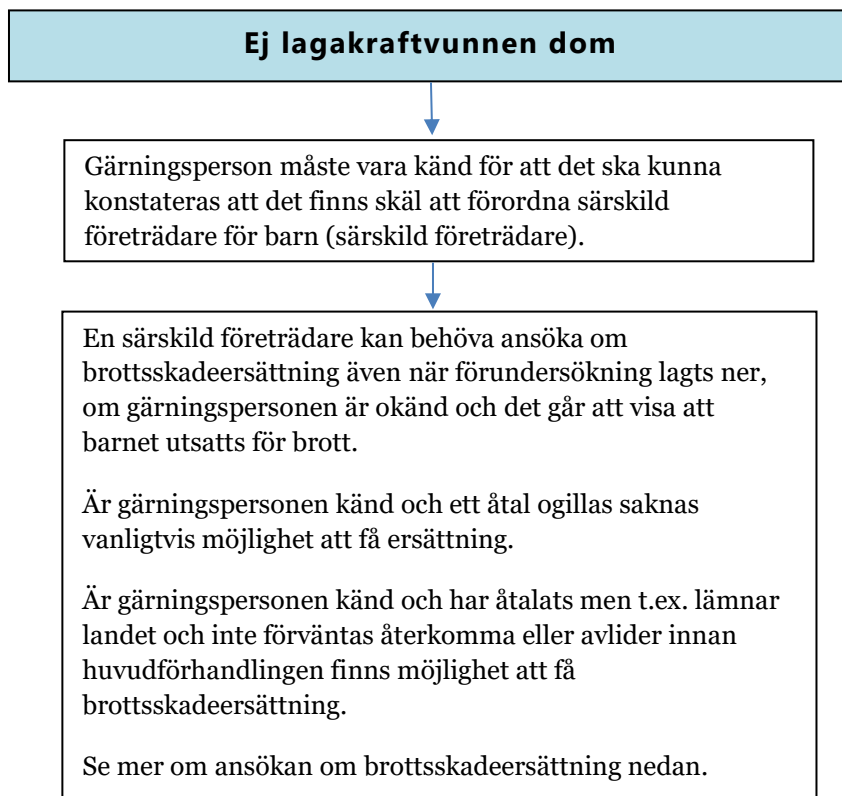
¹ Här kan också erinras om artikel 3.1 i barnkonventionen enligt vilken det vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, i första hand ska beaktas vad som bedöms vara barnets bästa.

² Bankföreningen, Brottsoffermyndigheten, Föreningen Sveriges Överförmyndare, Justitiedepartementet, Kronofogdemyndigheten, Länsstyrelserna, Svensk Försäkring och Sveriges Kommuner och Regioner.

³ Advokatsamfundets kansli kan inte ge förhandsbesked kring huruvida ett agerande strider mot god advokatsed eller inte, men kan lämna råd och vägledning kring vilka överväganden som bör göras.

Flödesschema – åtgärder som rör verkställighet samt ansökan om brottsskadeersättning

Lagakraftvunnen dom finns

Har den dömde för avsikt att betala skadestånd frivilligt?

Ja

- Den särskilda företrädaren kan få information om att vårdnadshavare frivilligt vill betala skadestånd och kan då, efter att ha öppnat ett överförmyndarspärret konto (se mer nedan), lämna uppgift om kontonummer till motparten för inbetalning.
- Om vårdnadshavare frivilligt betalar, är det dock svårt för särskild företrädare att själv kontrollera om betalning skett till överförmyndarspärret konto. Överförmyndaren får inte information av banken vid insättning till överförmyndarspärret konto. I första hand bör en förfrågan om betalning har skett göras till banken, och i andra hand till överförmyndaren (lämpligen med kopia på förordnande bifogat). Kontrollen av influtna medel är viktig inför övervägande i fråga om verkställighet ska begäras. Att begära verkställighet av en betald fordran är i regel i strid med god advokatsed.
- Om information angående betalning kan lämnas av motparten frivilligt, t.ex. genom betalningsbevis, är det positivt för barnet som då snabbare kan få ersättningen säkrad.

Nej

Det utökade uppdraget omfattar två uppgifter: att tillvarata barnets rätt vid åtgärder som rör verkställighet samt vid ansökan om brottsskadeersättning. I båda fallen krävs att överförmyndarspärret konto öppnas för barnet.

Var pengar ska sättas in

- Betalning bör inte ske till klientmedelskonto (särskild företrädare ska inte agera "bank" åt barnet, se 2.8 [Vägledande regler om god advokatsed](#)). Betalning bör inte heller ske till den andra vårdnadshavarens konto eftersom att vårdnadshavaren är motpart (motstående intresse, se även 12 kap. 6 § föräldrabalken [1949:381]).
- Överförmyndarspärret konto för barnets räkning öppnas enklast i barnets befintliga bank. Det kan dock vara svårt för den särskilda företrädaren att få information om var barnet eventuellt redan är bankkund, och det är inte heller som utgångspunkt lämpligt att kontakta vårdnadshavare för att få informationen (motstående intresse). Att öppna konto i bank där barnet inte redan är kund kräver att viss [information](#) lämnas. Det är inte heller säkert att alla banker godtar att den särskilda företrädaren är behörig att öppna konto.
- Den särskilda företrädaren behöver överväga hur information om bankkontot lämpligen överlämnas till barnet. Som utgångspunkt är det problematiskt att lämna information till vårdnadshavare på grund av motstående intresse. Den särskilda företrädaren bör kontakta överförmyndaren och lämna information om det överförmyndarspärrende kontot, och kan också be överförmyndaren att skicka information till barnet om vad ersättningen på kontot avser samt att lämna information om möjligheten att ansöka om ytterligare brottsskade- och eventuell försäkringsersättning vid 18-årsdagen.

Ansöka om verkställighet

Det är en fördel att ett överförmyndarspärtrat konto öppnats i barnets namn vid tidpunkten för ansökan. När Kronofogdemyndigheten ska betala ut pengar, kontaktar Kronofogdemyndigheten den som företräder barnet i ansökan och ber om kontobevis. Det behövs ett överförmyndarspärtrat konto eftersom Kronofogdemyndigheten enligt [överenskommelse](#) med SKR har en presumtion för utbetalning till överförmyndarspärtrat konto i barnets namn.

Det finns pengar att utmäta

- Den särskilda företrädaren måste göra en bedömning om vad som är barnets bästa i fråga om verkställighet. I många fall bör det vara barnets bästa att begära verkställighet, särskilt med tanke på den risk för preskription av fordran mot gärningspersonen som finns (fordran preskriberas som huvudregel efter 10 år, se preskriptionslagen (1981:130). Preskription kan brytas genom preskriptionsavbrott eller ansökan om verkställighet. Undantag finns i preskriptionslagen om åtal inte väckts, då kan inte skadestånd preskriberas innan åtalspreskription). Om den särskilda företrädaren inte ansöker om verkställighet kan fordran mot skadevållaren alltså preskriberas och barnet riskerar att förlora rätt till brottsskadeersättning, även om barnet har rätt att återkomma till Brottsoffermyndigheten fram till 21 års ålder (se brottsskadelagen [2014:322]). En förutsättning för brottsskadeersättning är dock att barnet försökt verkställa fordran mot skadevållaren.
- Det går inte att utesluta att bedömningen i vissa fall kan bli att det inte är barnets bästa att begära verkställighet. Barnets inställning till verkställighetens konsekvenser bör så långt som möjligt klarläggas och beaktas, liksom hur verkställigheten kan påverka barnets situation (se även [Advokatsamfundets PM för svaga och utsatta klienter](#), avsnitt 4).
- Målet ligger kvar kostnadsfritt för sökanden hos Kronofogdemyndigheten oavsett om det finns medel att utmäta eller inte i anslutning till ansökan om verkställighet. Kronofogdemyndigheten tillfrågar överförmyndaren om hur utbetalning ska ske i de fall där presumtion finns att betalning ska ske till överförmyndarspärtrat konto. När utbetalning sedan sker (vilket kan vara vid flera tillfällen), meddelas inte överförmyndaren särskilt om detta.

Inga pengar att utmäta - utredning av försäkring

- Brottskadeersättning förutsätter att barnets försäkringsskydd har kontrollerats. Försäkringsbolagen lämnar som regel inte ut information om barnet är försäkrat hos dem till den särskilda företrädaren på grund av sekretess. Den särskilda företrädaren behöver då kontakta vårdnadshavare för att få informationen, vilket är problematiskt på grund av motstående intressen.
- En särskild företrädare har inte behörighet att ansöka om försäkringsersättning för barnets räkning – detta kräver fullmakt från vårdnadshavare. En särskild företrädare kan inte begära fullmakt om vårdnadshavaren är barnets motpart eller om det föreligger motstående intressen hos den andra vårdnadshavaren.
- Om en särskild företrädare ändå skulle anmäla sig som ombud hos försäkringsbolag med stöd av fullmakt åtar sig den särskilda företrädaren ett ansvar att handlägga en privaträttslig skadereglering enligt gällande försäkringsvillkor. Det är ytterst tveksamt om sådana åtgärder omfattas av uppdraget.

Ansökan om brottsskadeersättning

Om den särskilda företrädaren inte lyckas utreda försäkringsfrågan, nödgas den särskilda företrädaren att lämna in ansökan om brottsskadeersättning med angivande av att försäkringsfrågan inte kunnat utredas (den särskilda företrädaren måste dock ha öppnat ett överförmyndarspärtrat bankkonto, se mer ovan). Om Brottsoffermyndigheten ändå kräver att särskild företrädare ska utreda försäkringsfrågan, kan en ställföreträdare för barnet behöva utses för att kunna utreda försäkringsfrågan vidare.

Information till barnet

Den särskilda företrädaren måste i vissa fall (t.ex. vid bestående skada) överväga hur information om verkställighet och brottsskadeersättning på lämpligt sätt ska lämnas till barnet. Övervägandet måste göras inte bara mot bakgrund av barnets ålder och mognad, utan också med hänsyn till advokatens tystnadsplikt. Det kan också, såsom anges ovan, i många fall vara problematiskt att lämna information till barnets vårdnadshavare. Se ovan under ”*Var pengar ska sättas in*” gällande begäran om att överförmyndaren vid 18-årsdagen informerar om vad ersättningen avser och eventuella möjligheter att kräva ytterligare brottsskade- och/eller försäkringsersättning.

Uppdraget går inte att fullgöra

Om handläggningen avseende verkställighet eller brottsskadeersättning tar längre tid än ett år kan ersättningen ännu vara oreglerad inom den tidsfrist som gäller för att inge kostnadsräkning till domstolen som föreskrivs i 4 § förordningen om särskild företrädare för barn.

Om verkställighet eller ansökan om brottsskadeersättning drar ut på tiden på sådant sätt att den särskilda företrädaren inte kan fullgöra sitt uppdrag inom ettårsfristen (t.ex. vid bestående skada), eller det uppstår andra hinder vid uppdragets utförande, kan den särskilda företrädaren behöva överväga att kontakta överförmyndaren eller tingsrätten och, i den mån det är möjligt, tillse att en god man eller förmyndare förordnas att bevaka barnets rätt i fråga om verkställighet och/eller ansökan om brottsskadeersättning.

Ersättning

I samband med att brottmålet avslutas bör den särskilda företrädaren samråda med domstolen angående ersättningsfrågan. Om den särskilda företrädaren bedömer att åtgärder kommer att behöva vidtas som inte kan redovisas i kostnadsräkning när brottmålet avslutas, bör ett förbehåll i kostnadsräkningen göras angående att ersättning för åtgärder som rör ansökan verkställighet och brottsskadeersättning kommer att begäras i ett senare skede (med hänvisning till 4 § förordning om särskild företrädare).

Bilaga: Frågor och svar från inblandade aktörer

Advokatsamfundets frågor anges i punkter.

Bankföreningen

- Finns det möjlighet för Bankföreningen eller någon annan aktör att skicka ut förfrågningar och erhålla information avseende vilken bank ett barn är kund hos?
- Om en sådan kontroll visar att det finns ett befintligt konto i en bank, vilka uppgifter behöver en särskild företrädare lämna till banken för att öppna ett konto?
- Om en sådan kontroll visar att det inte finns ett befintligt konto i en bank, vilka uppgifter behöver en särskild företrädare lämna till banken för att öppna ett konto?
- Om medel utmäts till ett överförmyndarspärtrat konto, rapporterar banken detta självmant till Överförmyndaren?

Bankföreningen har ingen möjlighet att skicka ut förfrågningar och få information om ifall någon är kund i en bank. Bankföreningen rekommenderar Sveriges advokatsamfund att undersöka om till exempel Kronofogdemyndigheten, som är ansluten till den så kallade "Mekanismen" skulle kunna bistå. Se gärna Skatteverkets hemsida [Utvecklingsområde konto- och värdefackssystem | Skatteverket](#). En förutsättning är i så fall att Lag 2020:272 om konto- och värdefackssystem ändras, för att ge Kronofogdemyndigheten möjlighet att använda Mekanismen för detta ändamål.

För att öppna ett nytt konto åt en person som redan är kund i en bank, kan banken behöva förstå syftet med kontot. I vissa fall behöver banken även ställa frågor om kontohavarens skattehemvist. Bankerna gör egna tolkningar av penningtvättsregelverket och vilka frågor som ställs beror flera faktorer, såsom vilken information banken har om kunden och dennes riskprofil med mera. Bankföreningen har tagit fram ett faktablad som ger en övergripande bild.

[Därför måste banken ställa frågor \(swedishbankers.se\)](#)

Bankföreningen har också tagit fram ett [faktablad](#) om att bli bankkund.

Banken i vilket det överförmyndarspärtrade kontot har öppnats rapporterar inte till Överförmyndaren om medel sätts in på ett överförmyndarspärtrat konto, inte heller att ett sådant konto öppnats. Vid utbetalningar av brottsskadeersättning är det således Brottsoffermyndigheten som har en skyldighet att informera Överförmyndaren om utbetalningen.

Brottsoffermyndigheten

- Vilken information lämnar Brottsoffermyndigheten normalt sett vid ansökningar om brottsskadeersättning och när beslut om brottsskadeersättning fattas rörande barn (exempelvis om rätt till omprövning och preskriptionstider) och till vem?

Av ansökningsblanketten framgår att barn alltid kan ansöka om brottsskadeersättning fram till dess de fyller 21 år. Samma information finns på vår hemsida liksom information angående omprövning. Vi har en särskild blankett för omprövningar men det finns inget formellt krav på att den används vid begäran om omprövning. All kommunikation sker med vårdnadshavarna eller, i förekommande fall, ombudet. Vi ser för närvarande över våra rutiner beträffande om och när kommunikation med underåriga ska ske; detta för att säkerställa att vi på bästa sätt uppfyller Barnkonventionens krav.

- I vissa fall kan en särskild företrädare konstatera att det inte för barnets bästa att begära verkställighet, utan avvakta. Hur kan enligt Brottsoffermyndighetens uppfattning information på ett lämpligt sätt föras vidare till barnet, exempelvis om omprövning och att barnet kan begära verkställighet?

Begär inte den särskilda företrädaren verkställighet hos KFM [Kronofogdemyndigheten] och utreder försäkringsfrågan samt ansöker om brottsskadeersättning hos oss, under tid förordnandet gäller, torde det finnas risken för att barnet går miste om ersättning. De som normalt ska ta till vara barnets intressen, d.v.s. vårdnadshavarna, kan i dessa fall ha litet eller inget incitament att hålla verkställighets- och ansökningsfrågan levande till dess barnet, kanske ett tiotal år senare, blivit myndigt.

Vi har lite svårt att se när information om omprövning ska vara nödvändig att lämna. Avses att sökanden fått avslag hos oss på grund av att kraven på verkställighet och utredning av försäkringsfrågan inte är uppfyllda så blir det inte fråga om en omprövning. Vi lägger i dessa fall upp ett nytt ärende och fortsätter handläggningen så snart KFM:s utredning och besked i försäkringsfrågan inkommer. Även i dessa fall torde finnas risk att barnen blir utan ersättning av skäl som ovan.

- Barn kan utsättas för brott som innebär skada där läkningstid fortfarande pågår när ansökan om brottsskadeersättning ges in. Bör en särskild företrädare enligt Brottsoffermyndighetens uppfattning begära ersättning för ytterligare sveda och värk och/eller förbehålla barnet rätt att återkomma med yrkanden i framtiden för t.ex. kvarstående men eller framtida inkomstförluster?

Den särskilda företrädaren bör ansöka om den brottsskadeersättning som barnet kan vara berättigat till under tid förordnandet gäller. Det finns inget hinder för Brottsoffermyndigheten att delreglera en skada. Något förbehåll om att få återkomma i framtiden behövs inte. Sökanden är oförhindrad att återkomma inom preskriptionstiden. Här ser vi en viss risk att barnet blir utan ersättning för eventuella bestående skador om inte den särskilda företrädarens förordnande gäller till dess skadan är reglerad.

- Vilka möjligheter har Brottsoffermyndigheten att kontrollera om ett barn har försäkring hos ett visst försäkringsbolag?

Sökandens företrädare/ombud har att utreda försäkringsfrågan och ange i ansökan huruvida försäkring finns eller inte. I de fall det anges att försäkring saknas har Brottsoffermyndigheten vissa interna kontrollrutiner.

- Om en sådan kontroll kan göras av Brottsoffermyndigheten, är det tillräckligt att Brottsoffermyndigheten får svar från de största försäkringsbolagen för att en ansökan om brottsskadeersättning sedan ska kunna behandlas?

Se föregående fråga: Det ankommer på sökandens företrädare/ombud att utreda försäkringsfrågan innan ansökan om brottsskadeersättning inges.

- Om försäkring finns för barnet hos något av de största försäkringsbolagen, hur ser Brottsoffermyndigheten på möjligheten att Brottsoffermyndigheten själv begär att försäkringsbolaget meddelar beslut om ersättning?

Det ankommer på sökandens företrädare/ombud.

- Vilket underlag kräver Brottsoffermyndigheten vid en ansökan om brottsskadeersättning när en förundersökning har lagts ner? Gäller då att ett konto har öppnats och att möjligheten till försäkringsersättning har kontrollerats?

När en förundersökning lagts ned tar vi in den och ser om det finns förutsättningar att lämna brottsskadeersättning. Är så fallet gäller alltså att försäkringsfrågan ska vara utredd. Beslutas det om brottsskadeersättning så behöver vi ett konto att betala ut ersättningen till. Ska kontot vara överförmyndarspärmat meddelar vi det innan utbetalning.

- Hur ser Brottsoffermyndighetens praxis ut i fråga om brottsskadeersättning i de fall där det framkommit att barn drabbats av skada på grund av brott, men gärningspersonen inte dömts för ansvar?

Är gärningspersonen känd och ett åtal ogillas saknas vanligtvis möjlighet att få ersättning. Är gärningspersonen känd och har åtalats men t ex lämnar landet och inte förväntas återkomma eller avlider innan huvudförhandlingen finns möjlighet att få ersättning. Är gärningspersonen okänd men utredningen med tillräcklig styrka visar att barnet utsatts för brott kan också ersättning komma att lämnas. Förutsättningarna är alltså att försäkringsfrågan ska vara utredd innan brottsskadeersättning kan bli aktuell.

Föreningen Sveriges Överförmyndare

- Behöver en särskild företrädare informera överförmyndaren när medel sätts in på ett överförmyndarspärret konto, och har en särskild företrädare enligt er uppfattning något ansvar i förhållande till överförmyndaren att rapportera vilken ersättning som lämnats till barnet genom verkställighet eller brottsskadeersättning?

När det gäller brott och ett barn, det vill säga en person som är under 18 år, som ska få ut sitt skadestånd eller brottsskadeersättning gäller särskilda regler för hur det ska betalas ut. Den särskilda företrädaren öppnar ett bankkonto i barnets namn med överförmyndarspärre och ser till att verkställighet sker gällande skadestånd samt meddelar behörig Överförmyndare.

Om det gäller brottsskadeersättning så meddelar den särskilda företrädaren att hen öppnat ett bankkonto i barnets namn med överförmyndarspärre och meddelar behörig Överförmyndare i barnets kommun innan Brottsoffermyndigheten betalar ut brottsskadeersättning till barnet. Överförmyndaren meddelar myndigheten att pengarna ska betalas ut till ett överförmyndarspärret konto, endast i undantagsfall ska pengarna inte sättas in på ett spärrat bankkonto. Ersättningen sätts alltid in på ett konto i barnets namn.

Om det gäller brott inom familjen eller om brottsskadeersättningen överstiger ett prisbasbelopp sätts ersättningen alltid in på överförmyndarspärret konto. Om ersättningen sätts in på ett överförmyndarspärret konto måste överförmyndaren godkänna eventuella uttag. Spärren tas automatiskt bort när barnet blir 18 år.

- Om verkställighet begärs och det finns medel som utmäts över längre tid, hur bevakas detta på bästa sätt enligt er uppfattning?

Det är den särskilda företrädaren som på bästa sätt ska bevaka barnets rätt till att få ut sitt skadestånd. Saknas medel ska man ansöka hos Brottsoffermyndigheten om brottsskadeersättning.

Nytt är att den särskilda företrädaren nu även ska hjälpa barnet att få verkställighet och få ut sitt skadestånd. Det innebär att uppdraget har utökats till att även omfatta verkställighet vilket medför att barnets möjlighet att få tillgång till sitt skadestånd eller brottsskadeersättning har ökat och ger en mer rättssaker hantering. Detta innebär att den särskilda företrädaren ska istället för barnets vårdnadshavare som ställföreträdare ta tillvara barnets rätt under förundersökning och efterföljande rättegång samt åtgärder som rör verkställighet av skadestånd och ansökan om brottsskadeersättning.

Enligt Brottsoffermyndigheten kan den särskilda företrädaren ansöka om brottsskadeersättning om den enskilde förövaren saknar betalningsförmåga. Den skyldige kan ha varit aktuell för verkställighet hos Kronofogden men den särskilda företrädaren ser att barnet inte får ut sitt skadestånd inom en rimlig tid. Då kan den särskilda företrädaren ansöka om brottsskadeersättning genom att lämna in domen och ett utdrag från Kronofogden till Brottsoffermyndigheten som visar att den enskilde saknar betalningsförmåga inom skälig tidsfrist. Vad som är lång tid enligt Brottsoffermyndigheten är en praxis på ett år.

- Bör en särskild företrädare i sådana fall begära att god man eller särskilt förordnad vårdnadshavare förordnas?

Nej, en särskild företrädare bör kvarstå i uppdraget i minst ett år och utgå från lagstiftarens intentioner kring barnets rätt till att få en mer rättssäker hantering kring verkställighet av att kunna få ut skadestånd eller brottsskadeersättning vilket ibland kan ta tid. Där kan den särskilda företrädaren med kraft av sitt uppdrag visa på möjligheterna att få ut barnets rätt till skadestånd genom verkställighet eller i annat fall ansöka om brottsskadeersättning. FSÖ [Föreningen Sveriges Överförmyndare] anser att det är detta som man har velat uppnå med lagstiftarens intentioner att alla barn ska ha rätt till att få sitt skadestånd eller brottsskadeersättning utbetalt.

- Om ett barn drabbas av bestående men som måste följas över längre tid eller till dess ett barn fyller 18 år, hur bevakas eventuell skadereglering vid Brottsoffermyndigheten på bästa sätt enligt er uppfattning?

Har ett barn fått ett bestående men är sannolikheten stor att ett försäkringsbolag är inkopplat genom den särskilda företrädarens ombesörjande. Brottsoffermyndigheten kan med all sannolikhet vara behjälplig i frågor hur den särskilda företrädaren ska hantera dessa ärenden utifrån barnets bästa. FSÖ har ingen uppfattning hur Brottsoffermyndigheten ska bevaka dessa ärenden på bästa sätt.

- Bör en särskild företrädare i sådana fall begära att god man eller särskilt förordnad vårdnadshavare förordnas?

Nej, i dessa fall kan den särskilda företrädaren ta kontakt med behörig Överförmyndare och föra en dialog. En särskild förordnad vårdnadshavare är aldrig aktuell i dessa fall. Det ingår i en särskild företrädares uppdrag att istället för barnets vårdnadshavare ta tillvara barnets rätt i den utsträckning som behövs. Det kan finnas risker med lojalitetskonflikter vilket gör att den särskilda företrädarens uppdrag är än viktigare för det enskilda barnet.

FSÖ anser att den särskilda företrädaren bör ta kontakt med behörig Överförmyndare och informera om det enskilda fallet, bankkonto och storleken på beloppet samt styrker att bankkontot har överförmyndarspärre och visar att beloppet har kommit in på barnets bankkonto.

Om verkställighet innebär att medel kommer att behövas utmätas över en längre tid som innebär flera år, bör man ansöka om en medförmyndare hos tingsrätten som ensam har ansvar över barnets tillgångar avseende skadestånd. Vår uppfattning är att dessa ärenden är endast ett fåtal då den särskilda företrädaren bör kvarstå i minst ett år. Har inte förövaren medel att betala skadeståndet under första året bör den särskilda företrädaren överväga om att ansöka om brottsskadeersättning hos Brottsoffermyndigheten, i vart fall ha en dialog med dem utifrån barnets bästa. Enligt Brottsoffermyndigheten handlägger de ärenden skyndsamt inom några månader och endast i undantagsfall kan handläggningstider dra ut på tiden.

Om barns bestående men måste följas upp över en längre tid utgår FSÖ att den särskilda företrädaren har varit i kontakt med sociala myndigheter i den kommun barnet bor i och vidtagit alla åtgärder som behövs i aktuellt ärende när det gäller barnets mående, boende och omsorg.

Kronofogdemyndigheten

- Hur bevakar Kronofogdemyndigheten om en begäran om utmätning kvarstår när verkställighet begärts för ett barns räkning och det finns medel som kommer att utmätas över tid?

Ansökan om verkställighet ligger kvar tills sökanden återkallar sitt mål. Vid ansökan om skadestånd p.g.a. brott utgår ingen årlig grundavgift.

Hittar vi tillgångar utmäter vi egendomen för barnets fordran. Vid ev. utmätning av fastighet tillfrågas sökanden om denne önskar vara med på utmätningen. Redovisning av medel ska ske enligt rutin/överenskommelse med Sveriges Kommuner och Regioner, dvs. presumtion för utbetalning till spärrat konto i barnets namn. Om vi inte hittar några tillgångar som täcker skulden underrättar vi sökanden särskilt om det i en s.k. utredningsrapport.

När den särskilda företrädaren inte längre har kvar sitt uppdrag företräds barnet även i denna del av vårdnadshavarna. Pengarna betalas ut till det konto som angetts i ansökan om verkställighet.

Svensk Försäkring

- Finns det möjlighet för Svensk Försäkring eller någon annan aktör att skicka ut förfrågningar och erhålla information avseende vilken försäkring ett barn har?
- Hur ser Svensk Försäkring på Brottsoffermyndighetens möjligheter att begära beslut i fråga om försäkringsersättning?

Som branschorganisation hanterar Svensk Försäkring inte enskilda försäkringsärenden och vi har inte heller någon möjlighet att administrera förfrågningar om vilken försäkring ett visst barn har. Svensk Försäkring har inte någon uppfattning om det finns en annan aktör som kan skicka ut den här typen av förfrågningar och erhålla information därom.

Svensk Försäkring har dessutom inte – på det sätt som Brottsoffermyndigheten förefaller förutsätta – möjlighet att förmå våra medlemmar att ”vidta nödvändiga åtgärder” för att ”undanröja eventuella hinder”. Den situationen som Sveriges advokatsamfund beskriver är självfallet bekymmersam och vi är gärna behjälpliga. Svensk Försäkrings rekommendationer och riktlinjer är emellertid frivilliga för medlemmarna att följa. Det finns därtill en rad legala omständigheter, såsom försäkringssekretess och dataskyddsregleringen, som hindrar att försäkringsbolagen fritt delar information med andra aktörer än försäkringstagaren.

När det gäller vilka möjligheter som Brottsoffermyndigheten har för att begära beslut i fråga om försäkringsersättning noterar vi att enligt brottsskadelagen betalas brottsskadeersättning till den del skadan inte täcks av annan ersättning som den skadelidande har rätt till på grund av skadan. Som Brottsoffermyndigheten pekar på innebär detta att försäkringsfrågan ska vara utredd innan brottsskadeersättning kan komma i fråga. I vilken utsträckning det innebär att beslut *alltid* måste fattas i fråga om försäkringsersättning har Svensk Försäkring ingen uppfattning om. I sammanhanget kan

vi emellertid bland annat konstatera att överfallsmomentet i medlemsföretagens hemförsäkringar vid våld i nära relationer varierar beroende på vilken hemförsäkring som den skadelidande omfattas av.

Sammanfattningsvis är det angeläget att lösa de uppkomna problemen, som synes påfordra medverkan av lagstiftaren. Svensk Försäkring deltar därför gärna i en dialog med Sveriges advokatsamfund, Justitiedepartementet och andra berörda för att hitta en väg framåt. Vi har dock, som sagt, inte någon möjlighet att förmedla information i enskilda försäkringsärenden. Det torde också vara osäkert om försäkringsbolag, när samtycke saknas från försäkringstagaren, kan bistå den särskilda företrädaren i ett försäkringsärende utan stöd i författning.

Sveriges Kommuner och Regioner

- Behöver en särskild företrädare informera överförmyndaren när medel sätts in på ett överförmyndarspärtrat konto, och har en särskild företrädare enligt er uppfattning något ansvar i förhållande till överförmyndaren att rapportera vilken ersättning som lämnats till barnet genom verkställighet eller brottsskadeersättning?

I vissa situationer aktualiseras 16 kap. 11 § FB men denna skyldighet. Enligt lagregleringen är det den som ombesörjer utbetalningen som har informationsskyldigheten till överförmyndaren, vilket inte bör vara den särskilda företrädaren för barnet.

I sammanhanget vill vi uppmärksamma den överenskommelse som SKR har med såväl Brottsoffermyndigheten som med Kronofogden, där vi rekommenderar att medel som ska utbetalas till barn med kopplingar till ett brott som huvudregel bör ske till ett spärrat konto. I dessa fall är det respektive myndighet som notifierar överförmyndaren.

https://skr.se/download/18.6ae4964b17ff33de7722624a/1649403908424/%C3%96verenskommelse_SKR_Kronofogden%20-%20utbetalning%20till%20ett%20barn.pdf

[Korrigerad länk]

Om utbetalningen inte träffar varken 16 kap. 11 § FB eller rekommendationen enligt ovan bör det finnas anledning för den särskilda företrädaren för barnet att tillse att överförmyndaren får information om utbetalade medel. I synnerhet som andra aktörer (t.ex. Bankföreningen) har bedömt att en särskild företrädare för barn kan anses ha i viss mån övertagit förmyndarens befogenhet gällande att öppna ett överförmyndarspärtrat konto. Då bör överförmyndaren få information om det öppnade kontots existens och de medel som den särskilda företrädaren för barnet har tillsett finns på det specifika kontot.

- Om verkställighet begärs och det finns medel som utmäts över längre tid, hur bevakas detta på bästa sätt enligt er uppfattning? Bör en särskild företrädare i sådana fall begära att god man eller särskilt förordnad vårdnadshavare förordnas?

Regelverket ger inte ett tydligt svar på hur länge den särskilda företrädaren för barnet ska behålla uppdraget. Frågan är dock om det är möjligt att uppdraget kan upphöra innan skadeståndet är verkställt? Se 3 § i lag om särskild företrädare för barn. Den särskilda företrädaren för barn har erhållit en befogenhet, i syfte att stärka barnets rätt, i en situation där det tidigare nödgades en tillfällig god man enligt 11 kap. 2 § FB. Vi bedömer att det nog inte finns förutsättningar att överförmyndaren eller tingsrätten ska förordna en annan ställföreträdare när uppdragen och befogenheten har tillförts en särskild företrädare för barn. En särskild förordnad vårdnadshavare bör vara uteslutet i dessa situationer då det skulle medföra betydande konsekvenser för barnets föräldrar och inte heller korresponderar med det faktiska behovet (verkställighet av skadestånd och ansökan om brottsskadeersättning).

- Om ett barn drabbas av bestående men som måste följas över längre tid eller till dess ett barn fyller 18 år, hur bevakas eventuell skadereglering vid Brottsoffermyndigheten på bästa sätt enligt er uppfattning? Bör en särskild företrädare i sådana fall begära att god man eller särskilt förordnad vårdnadshavare förordnas?

I normalfallet får man förutsätta att det är vårdnadshavaren som bevakar det underåriga barnets intressen vid en långvarig skadereglering. I de fall där det finns jäv, delikatessjäv eller annan intressekonflikt, så kan det, utifrån faktiska behov, finnas anledning att överväga såväl en tillfällig god man enligt 11 kap. 2 § FB eller en särskild förordnad förmyndare, medförmyndare eller andra åtgärder som såväl överförmyndaren som tingsrätten kan tillgripa.

I de fall där det brister i omvårdnaden, kan frågan eventuellt aktualiseras hos socialnämnden. Socialnämnden har flera olika alternativ vid brister i omvårdnaden av barnet och det kan inte helt uteslutas att det eventuellt kan aktualiseras med en tillfällig vårdnadshavare. Om behovet enkom är någon ”extern” som företräder barnet vid en skadereglering bör det nog inte bli aktuellt med en särskilt förordnad vårdnadshavare eftersom en sådan åtgärd avser hela vårdnaden vilket hör samman med brister i vårdnaden eller att barnet saknar någon som utövar vårdnaden.

I de fall där skaderegleringen är ett led av att verkställa skadeståndet med mera, bör detta dock rymmas inom den särskilda företrädaren för barnets uppdrag med beaktande av nuvarande reglering.